

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

АДМІНІСТРАТИВНА КОЛЕГІЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

28.12.2017 №122-рк/к

м. Харків

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ»
61004, м. Харків,
вул. Москалівська, 57/59

Щодо припинення дій,
які містять ознаки порушення
законодавства про захист
економічної конкуренції

За результатами розгляду заяви ТОВ «НПП «Укргазгеоавтоматика» від 28.09.2017 № 592 (вх. від 03.10.2017 № 3261/І-37), в ході здійснення позапланової перевірки дотримання законодавства про захист економічної конкуренції ПУБЛІЧНИМ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» (надалі – ПАТ «Харківміськгаз») Харківським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (надалі – Відділення) встановлено наступне.

ПАТ «Харківміськгаз» зареєстроване виконавчим комітетом Харківської міської ради 10.01.1995 за № 1 480 120 0000 003345, є юридичною особою, має самостійний баланс і розрахунковий рахунок. Місцезнаходження: 61004, м. Харків, вул. Москалівська, буд. 57/59, ідентифікаційний код – 03359552.

Статут ПАТ «Харківміськгаз» в новій редакції затверджений протоколом загальних зборів акціонерів ПАТ «Харківміськгаз» від 15.04.2016 № 1 (надалі – Статут).

Відповідно до Статуту предметом діяльності ПАТ «Харківміськгаз» є, зокрема:

- розподілення та постачання газу (пункт 2.2.1 Статуту);
- будівництво (пункт 2.2.2 Статуту);
- проектні роботи (пункт 2.2.3 Статуту).

Відповідно до інформації з офіційного сайту Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Міністерства юстиції України «<https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>», технічним

адміністратором якого є ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР» (ідентифікаційний код – 33499803, місцезнаходження: вул. Мельникова, буд. 81-А, м. Київ, 04050), видами діяльності ПАТ «Харківміськгаз» є, зокрема:

- розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи (основний) (код за КВЕД 35.22);

- діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах (код за КВЕД 71.12).

У розумінні абзацу дванадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «Харківміськгаз» є суб'єктом господарювання.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 № 317/6605 встановлено наступне.

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- послуги з розподілу природного газу (надалі – Послуги);
- ПАТ «Харківміськгаз» – газорозподільне підприємство.

Споживачами Послуг є фізичні та юридичні особи.

Діяльність суб'єктів господарювання на ринку Послуг врегульована, зокрема Законом України «Про природні монополії», Кодексом газорозподільних систем, затвердженим Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 30.09.2015 № 2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (надалі – Кодекс газорозподільних систем),

Згідно з пунктом 35 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» розподіл природного газу – це господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою її фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.

У розумінні пункту 17 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» ПАТ «Харківміськгаз» є оператором газорозподільної системи (надалі – Оператор ГРМ).

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» газорозподільна система – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

Таким чином, ПАТ «Харківміськгаз» надає Послуги в межах газорозподільної мережі, розташованої в межах території м. Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Згідно з частиною першої статті 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у таких сферах, зокрема, розподіл природного і нафтового газу трубопроводами.

Відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про природні монополії» діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

ПАТ «Харківміськгаз» здійснює діяльність на ринку Послуг відповідно до ліцензії АЕ за № 295568, виданої Національною комісією регулювання електроенергетики України (переоформлена рішенням НКРЕ від 09.09.2015 № 2284).

ПАТ «Харківміськгаз» в межах території м. Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області, на якій розташовані належні йому об'єкти, призначені для розподілу природного газу, протягом 2016 року та січня-вересня 2017 не має конкурентів на ринку Послуг, адже ринок розподілу природного газу знаходиться у стані природної монополії.

Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «Харківміськгаз» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку Послуг в межах території м. Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області, на якій розташовані належні йому об'єкти, призначені для розподілу природного газу.

ПАТ «Харківміськгаз» проводить «вхідний контроль» засобів вимірювальної техніки (лічильників газу) перед його опломбуванням, у разі якщо лічильник природного газу придбаний споживачем за власні кошти, чи повірений в лабораторії іншого суб'єкта господарювання, окрім лабораторії ПАТ «Харківміськгаз».

Інформування споживачів про необхідність проходження «вхідного контролю» здійснюється у листах про визнання лічильників газу непридатними до експлуатації за результатами повірки.

Так, вказані листи із зазначенням про необхідність надати новий лічильник до сервісного центру з повірки лічильників для проведення «вхідного контролю» були надані ПАТ «Харківміськгаз», зокрема фізичним особам Кійко О.М., Зеневич.

Відповідно до абзацу дев'ятнадцятого пункту 4 глави 1 розділу I Кодексу газорозподільних систем засіб вимірювальної техніки/ЗВТ – технічний засіб, включаючи лічильник газу, який застосовується під час вимірювань і має нормовані метрологічні характеристики.

Відповідно до частини четвертої статті 8 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» законодавчо врегульовані ЗВТ дозволяється застосовувати, випускати з виробництва, ремонту та в продаж і видавати на прокат лише за умови їх відповідності цьому Закону та іншим нормативно – правовим актам, що містять вимоги до таких ЗВТ.

Згідно з частиною другою статті 16 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» оцінку відповідності законодавчо регульованих ЗВТ вимогам технічних регламентів проводять виробники цих засобів, призначені органи з оцінки відповідності та інші суб'єкти, визначені у відповідних технічних регламентах або передбачених ними процедурах оцінки відповідності.

Частинною п'ятою статті 17 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» визначено, що повірка законодавчо регульованих ЗВТ, що перебувають в експлуатації, проводиться:

- Науковими метрологічними центрами, які мають міжнародно визначені калібрувальні та вимірювальні можливості за відповідними видами та підвидами вимірювань, та/або із застосуванням Національних еталонів;

- Науковими метрологічними центрами, метрологічними центрами та повірочними лабораторіями, уповноваженими на проведення повірки відповідних засобів.

Згідно з частиною другою статті 18 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» для проведення повірки науковими метрологічними центрами, метрологічними центрами та повірочними лабораторіями необхідно одержувати свідоцтво про уповноваження на проведення повірки ЗВТ, що перебувають в експлуатації та застосовуються у сфері законодавчо регульованої метрології.

В Харківській області уповноваженими на проведення повірки ЗВТ є Національний науковий центр «Інститут метрології» та Державне підприємство «Харківський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації».

Абзацом п'ятдесят восьмим пункту 4 глави 1 розділу I Кодексу газорозподільних систем встановлено, що повірка лічильника газу – встановлення придатності до застосування лічильника газу на підставі результатів контролю його метрологічних характеристик, що здійснюється в установленому законодавством порядку.

При цьому, відповідно до статті 1 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність» повірка ЗВТ – сукупність операцій, що включає перевірку та маркування та/або видачу документа про повірку ЗВТ, які встановлюють і підтверджують, що зазначений засіб відповідає встановленим вимогам.

Повірка законодавчо регульованих ЗВТ проводиться відповідно до Порядку проведення повірки законодавчо регульованих ЗВТ, що перебувають в експлуатації, та оформлення її результатів, затвердженого наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 08.02.2016 № 193, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24.02.2016 за № 278/28408 (надалі - Порядок).

Відповідно до пункту 3 розділу IV Порядку результати повірок, зокрема, періодичної та позачергової, оформлюються відбитком повірочного тавра на ЗВТ чи записом з відбитком повірочного тавра у відповідному розділі експлуатаційних документів та/або свідоцтвом про повірку ЗВТ.

Так, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України у листі від 14.03.2017 № 3421-08/8009-03, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів у листі від 22.03.2017 № 603-152-7/6174 та Міністерство енергетики та вугільної промисловості України від 16.06.2017 № 03/31-5541 зазначили, що «вхідний контроль» не належить до жодного із видів повірки, визначених Законом України «Про метрологію та метрологічну діяльність» та взагалі непередбачений діючим законодавством України.

Отже, додаткова перевірка ЗВТ, яка здійснюється ПАТ «Харківміськгаз» при «вхідному контролі», діючим законодавством не передбачена та встановлює додаткові умови для споживачів при експлуатації лічильників газу.

Не зважаючи на те, що «вхідний контроль» є безкоштовним, його проведення ПАТ «Харківміськгаз» може ущемлювати інтереси споживачів, оскільки обмежує їх право вибору суб'єктів господарювання, які надають послуги з повірки та її організації.

Окрім цього, необхідність проведення «вхідного контролю» для лічильників газу, які повірені не в лабораторії ПАТ «Харківміськгаз», може обмежити конкуренцію на ринках послуг повірки засобів виміральної техніки та організації її проведення.

Ринки повірки лічильників газу та послуг з організації такої повірки є потенційно конкурентними. На ринку послуг організації повірки ЗВТ в межах Харківської області (включаючи м. Харків) діють, окрім ПАТ «Харківміськгаз», ТОВ НПП «Укргазгеоавтоматика», ФОП Ліненко О.Є., СП «Радміртех» у формі ТОВ та інші суб'єкти господарювання.

Необхідність проведення «вхідного контролю» може надати ПАТ «Харківміськгаз» неправомірні переваги в конкуренції на ринку послуг з організації проведення повірки.

Окрім цього, внаслідок інформування ПАТ «Харківміськгаз» про необхідності вчинити дії з проведення «вхідного контролю» воно здобуває переваги шляхом впливу на потенційних споживачів послуг з повірки лічильників газу та організації її проведення, які у разі звернення до іншої лабораторії змушені проходити «вхідний контроль», не передбачений діючим законодавством.

Таким чином, проведення ПАТ «Харківміськгаз» «вхідного контролю» може призвести до обмеження конкуренції на ринках повірки лічильників газу та її організації.

Дії ПАТ «Харківміськгаз» по здійсненню «вхідного контролю», якщо повірка ЗВТ проводилась споживачем не у його лабораторії, можуть призвести до обмеження конкуренції на ринках послуг з повірки ЗВТ та організації її проведення, оскільки споживачі у разі звернення до іншого суб'єкта господарювання, повинні здійснити додаткові дії, які не вимагаються діючим законодавством.

Експлуатуюча поведінка ПАТ «Харківміськгаз» може завдати шкоди інтересам споживачів та вищезазначених суб'єктів господарювання, слабка позиція яких використовується на власну користь. Через відсутність альтернативних джерел отримання послуг з постачання та розподілу природного газу ПАТ «Харківміськгаз» є торговельним партнером, стосунків з яким неможливо уникнути.

При цьому, створення ПАТ «Харківміськгаз» необхідності проведення «вхідного контролю» було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку розподілу природного газу, адже в такому випадку споживачі мали б можливість обирати між кількома виконавцями, і у разі ущемлення їх інтересів могли б обрати іншого виконавця таких послуг.

Враховуючи наведене, дії ПАТ «Харківміськгаз» по здійсненню «вхідного контролю» лічильників газу, які не повірені у його лабораторії, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу, а саме дії, що можуть призвести до обмеження конкуренції на ринках послуг з повірки лічильників газу та з організації її проведення, а також до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на зазначених ринках.

Враховуючи викладене, керуючись статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає ПАТ «Харківміськгаз» (ідентифікаційний код – 03359552) такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Припинити дії, які полягають у здійсненні «вхідного контролю» лічильників газу, які не повірені у його лабораторії, та містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку розподілу природного газу, а саме дії, що можуть призвести до обмеження конкуренції на ринках послуг з повірки лічильників газу та з організації її проведення, а також до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на зазначених ринках.

Про виконання рекомендацій повідомити територіальне відділення в **1-місячний термін** з дня отримання рекомендацій із наданням копій підтверджуючих документів.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається.

Голова колегії

Гейда І.О.

Члени колегії

Приймак Є.Б.

Аврамова С.П.

Печенізька А.С.

Тевелєва Ю.В.

